

ODBORNÁ SMĚRNICE č.3 TEST POSTAČITELNOSTI TECHNICKÝCH REZERV ŽIVOTNÍCH POJIŠTĚNÍ

Vydání č. 2 schválené dne 27. května 2014

Právní normy:

- Zákon č. 277/2009 Sb., o pojištnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojištnictví“)
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o účetnictví“)
- Vyhláška č. 502/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou pojištnicemi

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Obecné zásady.....	3
3. Metodika testování.....	4

1. Úvod

1.1. Důvodem vzniku této směrnice je snaha poskytnout odpovědným pojistným matematikům postup pro stanovení celkové výše technických rezerv v životním pojištění. Cílem je zavést zásady stanovení rezerv, které budou obezřetně vyjadřovat finanční situaci pojišťoven, při zohlednění aktuálního pojistného uvedeného v pojistných smlouvách a očekávaných hodnot parametrů ovlivňujících hodnotu závazků z pojistných smluv, především úrokových měr, nákladů, úmrtnosti.

1.2. Tato směrnice vychází ze stejného právního rámce jako odborná směrnice č. 2. Zákon o účetnictví v § 27 odst. 1 písm. c) požaduje, aby technické rezervy u účetních jednotek, které provozují činnost pojištění nebo zajištění podle zvláštních právních předpisů, byly oceňovány reálnou hodnotou. Ocenění technických rezerv reálnou hodnotou je dáno § 28 vyhlášky č. 502/2002 Sb. Zvláštním právním předpisem je zde zákon o pojišťovnictví, který v § 65 odst. 1 stanoví, že při výpočtu rezervy pojistného životních pojištění se používá stejných statistických dat a též technické úrokové míry, jichž bylo použito při výpočtu sazeb pojistného. Nastává tedy případ § 27 odst. 4 písm. c) zákona o účetnictví, jelikož nelze postupovat podle písmen a) a b) z důvodů právě citovaného ustanovení. Použije se tedy dle c) ocenění podle zvláštního právního předpisu.

2. Obecné zásady

2.1. Zákon o pojišťovnictví v § 55 odst. 2 ukládá povinnost tvorby rezerv v dostatečné výši a s ohledem na veškerou činnost tak, aby pojišťovna byla schopna v kterémkoli okamžiku dostát svým závazkům vyplývajícím z jí uzavřených pojistných smluv.

2.2. Při výpočtu rezervy pojistného životních pojištění se vychází z ustanovení § 65 odst. 1 zákona o pojišťovnictví. Tj. při výpočtu se používá stejných statistických dat a též technické úrokové míry, jichž bylo použito při výpočtu sazeb pojistného.

2.3. Pojistný matematik provádí test postačitelnosti technických rezerv životních pojištění (dále jen "test postačitelnosti rezerv"), jehož cílem je prověřit postačitelnost součtu rezervy pojistného životních pojištění, rezervy na nezasloužené pojistné, rezervy na životní pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojištěník, rezervy na pojistná plnění, rezervy pojistného neživotních pojištění, pokud tuto rezervu životní pojišťovna tvoří, a rezervy na prémie a slevy (dále pro zjednodušení uvádíme pojem "rezerva životních pojištění" pro součet výše uvedených rezerv). Při testu postačitelnosti rezerv se spočítá minimální hodnota pojistných závazků. Tato minimální hodnota pojistných závazků se porovná s rezervou životních pojištění sníženou o odpovídající neumořenou část pořizovacích nákladů na účtech časového rozlišení a o odpovídající nehmotná aktiva zaúčtovaná při obchodní kombinaci nebo transferu portfolia. K nepostačitelnosti rezerv dochází, pokud je minimální hodnota pojistných závazků větší nežli výše rezervy životních pojištění snížená o odpovídající nesplacené pořizovací náklady a o odpovídající nehmotná aktiva.

2.4. Pokud výsledkem testu postačitelnosti rezerv je nepostačitelnost rezervy životních pojištění, vytváří se v souladu s § 66 odst. 1 zákona o pojišťovnictví technická rezerva určená na splnění závazků z použité technické úrokové míry a ostatních početních parametrů a to tak, aby dosahovala výše rozdílu mezi rezervou životních pojištění (sníženou o odpovídající nesplacené pořizovací náklady a o odpovídající nehmotná aktiva) a minimální hodnotou pojistných závazků spočítanou při testu postačitelnosti rezerv.

2.5. Pokud výsledkem testu postačitelnosti rezerv je postačitelnost rezervy životních pojištění, rezerva určená na splnění závazků z použité technické úrokové míry a ostatních početních parametrů bude pro životní pojištění nulová. Nedochozí přitom k úpravě rezervy pojistného životních pojištění.

2.6. Test postačitelnosti rezerv se provádí vždy k datu sestavení účetní závěrky a dále v termínech dle potřeby pojišťovny.

2.7. Tato směrnice nedává vyčerpávající návod na test postačitelnosti rezerv. Pojistný matematik zváží všechny známé okolnosti a posoudí odpovídající model a vstupní předpoklady podle svého nejlepšího uvážení ("actuarial judgement").

2.8. Pojistný matematik písemně popíše provedený test postačitelnosti rezerv, případné rozdělení pojistného kmene do skupin, použité předpoklady (odděleně vyčíslí nejlepší odhad předpokladů a přírážky na nepříznivý vývoj) a způsob jejich odvození.

3. Metodika testování

3.1. Základní metodou testování rezervy je model diskontovaných finančních toků ("DCF"). Finančními toky pro účely testu se rozumí především přijaté pojistné, pojistná plnění včetně odkupného a správní, pořizovací a investiční náklady. Výnos z aktiv a změna stavu rezerv nevstupují do výpočtu.

3.2. Posouzení postačitelnosti rezerv se provádí nad celým kmenem životních pojištění, tj. případná nepostačitelnost rezerv na jedné smlouvě je kompenzována přebytkem rezerv na jiné smlouvě. Pojistný matematik může rozhodnout o rozdělení kmene do skupin, pro které postačitelnost rezerv posuzuje odděleně.

3.3. K diskontování se používá křivka bezrizikových úrokových měr platná k datu ohodnocení.

3.4. Minimální hodnota pojistných závazků musí být počítána na předpokladech, které jsou konzistentní s ceněním finančního umístění. Zejména:

1. Minimální hodnota závazků zahrnuje již připsané podíly na výnosech, o nichž bylo rozhodnuto v minulosti.

2. Minimální hodnota závazků musí zahrnovat budoucí podíly na výnosech ve výši, ve které budou poskytnuty v návaznosti na výkonnost finančního umístění. Toto může, v závislosti na použité metodě ocenění a vykazání finančního umístění, znamenat zahrnutí přečeňovacích rozdílů do výpočtů.

3. Minimální podíly na výnosech v modelu finančních toků odpovídají smluvnímu nebo právnímu závazku nebo „constructive obligation“. Jde o částku, kterou pojišťovna musí připsat, protože je právně vynutitelná, nebo by si na stávajícím pojistném kmeni způsobila větší ztrátu hodnoty, než je náklad na připsání podílů na výnosech.

4. Pojistný matematik použije v testu postačitelnosti vyšší podíly na výnosech, pokud aktuální strategie vedení společnosti předpokládá budoucí alokaci podílů na výnosech nad rámec právních závazků nebo „constructive obligations“.

5. Tvorba dodatečných rezerv způsobená negativním výsledkem testu postačitelnosti technických rezerv životních pojištění se upraví o rozdíl tržní a účetní hodnoty finančního umístění technických rezerv, pokud k této úpravě již nedošlo v rámci testu samotného.

6. Pokud je část finančního umístění technických rezerv přečeňována na tržní hodnotu pouze přes vlastní kapitál, bylo by žádoucí účtovat tvorbu dodatečných rezerv způsobenou negativním výsledkem testu postačitelnosti technických rezerv životních pojištění proti vlastnímu kapitálu, a to až do výše odpovídajících přečeňovacích rozdílů na finančním umístění. Úprava tvorby dodatečné rezervy o přečeňovací rozdíly zaúčtované proti vlastnímu kapitálu je podmíněna souladem s Českými účetními standardy (v době vydání této směrnice nebylo možné postup uplatnit).

3.5. Minimální hodnota pojistných závazků se spočítá pomocí nejlepšího odhadu předpokladů budoucího vývoje vstupních parametrů upravených o přírážky na nepříznivý vývoj.

3.6. Předpoklady se dělí na předpoklady ekonomické a na předpoklady specifické pro pojistný produkt či pro pojišťovnu (dále "pojistné předpoklady").

3.7. Ekonomické předpoklady se použijí konzistentně s tržním oceněním, pokud je k dispozici.

3.8. Nejlepší odhad pojistných předpokladů vychází z bezprostřední minulé zkušenosti pojišťovny a je upraven o očekávané budoucí změny. Pojistné předpoklady se mohou lišit pro různé části pojistného kmene podle povahy produktů a jejich sjednávání.

3.9. Pokud společnost nemá vlastní analýzy pro stanovení nejlepšího odhadu pojistných předpokladů, použijí se jiné dostupné podklady použitelné pro daný pojistný kmen.

3.10. Přírážkami na nepříznivý vývoj se rozumí posun vstupních parametrů takovým směrem, že dojde k navýšení minimální hodnoty pojistných závazků. Přírážky na nepříznivý vývoj zohledňují riziko odchýlení budoucího vývoje od nejlepších odhadů pro předpoklady, pro které neexistuje likvidní trh (např. pojistné technické předpoklady). Zahrnutí těchto přírážek do výpočtu minimální hodnoty pojistných závazků má vyjadřovat tržní ocenění rizika předpokladů, pro které neexistuje likvidní trh.

3.11. Výše přírážek na nepříznivý vývoj se stanoví na základě rizikové analýzy společnosti. Pokud riziková analýza ve společnosti neexistuje nebo její výsledky jsou nedostačující, jsou stanoveny doporučené přírážky. Tyto přírážky k nejlepšímu odhadu předpokladů jsou uvedeny v bodě 3.15. O použitých předpokladech včetně přírážek rozhoduje odpovědný pojistný matematik společnosti na základě posouzení okolností.

3.12. Správní náklady použité pro výpočet minimální hodnoty pojistných závazků vycházejí ze skutečných správních nákladů společnosti. Uvažuje se očekávané navýšování nákladů vlivem nákladové inflace, která musí být konzistentní s ostatními předpoklady úrokových měr a s očekávaným navýšováním nákladů společnosti.

3.13. Při výpočtu minimální hodnoty pojistných závazků se uvažují pravděpodobnosti zániku pojištění a způsob výpočtu odkupného.

3.14. Při výpočtu minimální hodnoty pojistných závazků se zohlední vnitřní i časová cena derivátů (opcí a garancí) vložených do pojistných smluv. Použitá metoda a míra zjednodušení by měla odpovídat významnosti opcí a garancí v pojistných závazcích. Pro tržně-konzistentní ocenění časové hodnoty vložených opcí a garancí doporučujeme uvažovat následující metody:

1. stochastický model využívající tržně-konzistentní model aktiv,
2. sada deterministických projekcí s přiřazenými pravděpodobnostmi,
3. deterministický výpočet založený na projekci budoucích cash-flow za předpokladu, že tento výpočet je tržně-konzistentním oceněním technických rezerv (včetně ceny opcí a garancí) – příkladem této metody je odečtení přírážky od úrokového výnosu.

3.15. Doporučené minimální přírážky jsou:

Riziko	Minimální přírážka jako % základního předpokladu
Úmrtnost	10 %
Invalidizace, nemocnost	10 %
Rušení pojistných smluv bez výplaty odbytného	25 %
Rušení pojistných smluv s výplatou odbytného	10 %
Náklady	10 %
Nákladová inflace	10 %
Úrokový výnos (použije se pro diskontování peněžních toků a pro projekci budoucích plnění, především podílů na zisku)	Nejistota ve výnosu je zachycena v časové hodnotě opcí a garancí

3.16. Pojistný matematik řádně zdůvodní a zdokumentuje změny v prováděném testu, zejména: změna rozdělení pojistného kmene do skupin, významná změna modelu, změna přístupu ke stanovení vstupních předpokladů či změna postupu stanovení a výše použitých přírážek na nepříznivý vývoj